

Grasland

Alles over grasland

- Circa 60% van het oppervlak van Nederland is landbouwgebied, ruim de helft daarvan is grasland.
- Verder zijn er parken, sportvelden, bermen en gazons die ook onder grasland vallen.
- Er wel 140 soorten grassen in Nederland voorkomen – hieronder vallen naast de gewone grassen (*Poaceae*) ook zegges (*Cyperaceae*), en biezen en russen (*Juncaceae*).
- In natuurlijk grasland groeien naast grassen ook veel andere inheemse plantensoorten. Zie voor de in Nederland voorkomende plantengemeenschappen van graslanden: <https://www.floravannederland.nl/plantengemeenschappen/hoofdgroepen/grasland/>

Waarom hebben graslanden onze hulp nodig?

- Kruidenrijke graslanden zijn essentieel voor wilde bijen, dag- en nachtvlinders, sprinkhanen en allerlei andere insecten en geleedpotigen. Ook veel (boerenland)vogels zijn afhankelijk van grasland voor hun voedsel en voor nest- en schuilgelegenheid.
- Door intensieve landbouw zijn veel van deze soorten drastisch in aantal afgenomen. Ook in stedelijke gebieden is natuur zo gefragmenteerd en zijn tuinen zo onnatuurlijk dat daar de biodiversiteit eveneens hard is achteruitgegaan.

Algemene aandachtspunten

Inventariseer de huidige natuurwaarden in je gebied zodat je kan bepalen waar de kansen en bedreigingen liggen. Denk aan vragen als: Wat is het bodemtype, wat komt er voor aan flora en fauna, hoe kan je aansluiten bij de gebiedsvisie en de natuurlijke processen die hier een rol spelen? Maak op basis daarvan een ecologisch beheerplan.

Kruidenrijk grasland

Kruiden- en bloemrijk grasland is rijk aan verschillende soorten grassen en bloeiende kruiden. Denk aan vlinderbloemigen – zoals witte en rode klaver – en soorten als paardenbloem, smalle weegbree, duizendblad, boterbloem en margriet. Een hogere diversiteit aan planten, is beter voor de natuur, voor de bodem en voor klimaatadaptatie.

Aandachtspunten

- Voor het omvormen van een grasland naar een kruidenrijk grasland is verschrallen het devies. Vaak zijn er te veel voedingsstoffen (zoals stikstof en fosfaat) in de bodem waardoor slechts enkele plantensoorten de overhand krijgen. Door te maaien en het maaisel af te voeren verschralt je de bodem, waardoor de biodiversiteit kan toenemen.
- Maai gefaseerd: Laat bij elke maaibeurt 25–50% staan om voor insecten blijvend voedsel en schuilgelegenheid te bieden.
- Maai op minimaal 10 cm hoogte vanaf het grondoppervlak, hierdoor overleven veel meer insecten dan wanneer je dicht bij de grond maait. Vermijd het gebruik van een klepelmaaier, maaien met een messenbalk heeft een positiever effect op insecten.
- Het soortenrijker maken van een grasland is soms iets van de lange adem. Een beheermaatregel om dit te versnellen is het openwerken van de graszode (door te eggen of te frezen) en kruidenrijk maaisel (van een bronperceel met gewenste doelsoorten) inbrengen. Doe niet het hele perceel in één keer, maar doe het gefaseerd.
- Er zijn ook zaadmengsel te koop voor kruidenrijk grasland. Pas op met standaardmengsels voor bijen en insecten, vaak zitten daar exotische en gebiedsvreemde soorten tussen. Beter koop je een mengsel bij een gespecialiseerd bedrijf zoals Cruydhoeck of Biodivers, en laat je hierbij vooral ook adviseren door een ecooloog.

Grasland

- Probeer te voorkomen dat je de bodem te veel verstoord, of dat er ongewenste exoten de overhand krijgen.
- Structuur en variatie zijn belangrijk voor een soortenrijk grasland: denk aan het aanleggen van een paar zanderige paden of kale plekken, het ontwikkelen van gevarieerde bosranden langs het grasland, enkele plekken laten verruigen, en het aanplanten van inheemse struiken of enkele bomen.

Bermen

Een belangrijk kenmerk van bermen is dat ze lange, vaak aaneengesloten corridors vormen en daarmee andere leefgebieden met elkaar verbinden. Vaak zijn bermen een plek voor karakteristieke flora als gewone margriet, dagkoekoeksbloem, fluitenkruid, knoopkruid, veldsalie, echte kamille, paardenbloem, groot en klein streepzaad, biggenkruid en vertakte leeuwentand. Bloeiende bermen zijn daarnaast belangrijke plekken voor insecten, zoals wilde bijen en dagvlinders. Kleine zoogdieren als muizen en egels zijn afhankelijk van bermen. En roofvogels als torenvalk, kerkuil en buizerd zijn vaak langs bermen te vinden.

Aandachtspunten

- Niet klepelen! (Klepelen is een vorm van maaaien waarbij roterende klepels de vegetatie niet afsnijden, maar afslaan, fijnhakken en laten liggen.)
- Minder maaaien, en maaisel afvoeren. 2x per jaar maaaien verhoogt de diversiteit aan planten, 1x per jaar maaaien blijkt het beste te zijn voor bloembezoekende insecten. Een combinatie – door gefaseerd maaaien – is dus het beste.
- Je kan bijvoorbeeld alleen de eerste meter direct grenzend aan de weg korter houden, en de rest van de berm ruiger laten of later (gefaseerd) maaaien zodat er blijvend plek is voor insecten.

Meer informatie

<https://www.floravannederland.nl/plantengemeenschappen/hoofdgroepen/ruderaal/>

Tuinen

Tel je alle tuinen van Nederland bij elkaar op, dan gaat het om zo'n 55.000 hectare, een oppervlakte tien keer zo groot als Nationaal Park De Hoge Veluwe. Helaas zijn tuinen steeds minder geschikt als leefgebied voor insecten en vogels zoals de huismus of zoogdieren zoals de egel. Tuinen liggen vaak vol met tegels en worden zo netjes en strak ingericht dat er geen ruimte overblijft voor biodiversiteit. Met het behouden en vermeerderen van biodiversiteit in je tuin, is dus een mooie stap in de goede richting. Veel tuinen hebben een gazon, wat veelvuldig wordt gemaaid waardoor het eentonig is en weinig plek biedt voor biodiversiteit. Een bloemrijk grasland met wilde bijen en vlinders verhoogt bovendien de belevingswaarde.

Aandachtspunten

- Minder maaaien (2 tot 3x per jaar) en maaisel afvoeren. Bij voorkeur gefaseerd maaaien en niet alles in één keer, zodat aanwezig insecten hun voedselaanbod en schuilplek behouden.
- Bollen aanplanten (okt-nov) zoals gewoon sneeuwklokje, boerenkrokus, bonte krokus, wilde narcis en wilde hyacint. De bloemen van deze bolgewassen leveren al vroeg in het seizoen nectar voor insecten.
- Maak plek voor een beetje wildernis, door gras te laten verwilderen, en door bladeren en snoeimateriaal te laten liggen.
- Gebruik geen kunstmest of chemische bestrijdingsmiddelen.
- Koop biologische of onbespoten planten en gebruik turfvrrije potgrond.

Wist je dat ...

Een grasland met een hogere diversiteit aan plantensoorten beter bestand is tegen extreem weer en klimaatverandering. Nog een reden dus voor meer biodiversiteit.

Grasland

Overig

- Maak een muizenruiter. Een muizenruiter of hooiruiter is een stellage waarop maaisel, stro of hooi komt te liggen. Hiermee lok je muizen, en daar profiteren roofvogels en andere kleine zoogdieren van. Zie voor het maken en plaatsen de [Factsheet Muizenruiter](#).
- Zie ook de andere kennisdocumenten binnen ons partnerprogramma die een link hebben met grasland, zoals de soortgroepen boerenlandvogels en graslandpaddenstoelen.

Monitoring

Maak een zo compleet mogelijke soortenlijst. Dit kan ook online door je waarnemingen in te voeren in [waarneming.nl](#). Monitor de talrijkheid van de aanwezige plantensoorten om de dominantie of zeldzaamheid in kaart te brengen. Dat kan door het maken van een [vegetatieopname](#). Heb je hierbij hulp nodig, vraag een plantenwerkgroep van bijvoorbeeld de KNNV.

Herhaal de monitoring ongeveer elke drie jaar, bij voorkeur in dezelfde periode (mei/juni), zodat je kan monitoren in welke richting je grasland zich ontwikkeld en waar je eventueel moet bijsturen.

De nectarindex is een handige methode om te bepalen in hoeverre je grasland bijdraagt aan het behoud van insecten: <https://www.floron.nl/nectarindex>.

Meer informatie

[Ecologisch bermbeheer](#)

[Factsheet Insectvriendelijk maaibeheer](#)

<https://vlinderstichting.nl/moeten-we-nergens-meer-maaien-in-mei/>

Bronnen

[floron.nl](#)

www.vlinderstichting.nl

Hooiland met koekoeksbloemen en boterbloemen, foto: Marco Roepers

